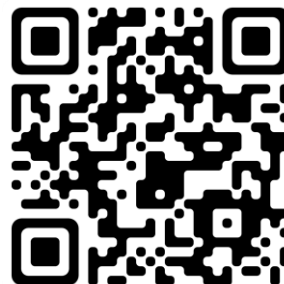

DOI 10.37491/UNZ.89-90.6
УДК 342.5 (477)

Анатолій ІЩУК¹

ЕЛЕКТРОННІ МІЖНАРОДНІ КОНТРАКТИ У ПРАВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Досліджено законодавство, що стосується міжнародних електронних контрактів, у тому числі законодавство, що регулює електронну комерцію, електронні підписи та електронні контракти. Виокремлено особливості законодавства окремих країн, що регулює електронні міжнародні комерційні контракти, з метою виявлення пристосованості сучасного законодавства окремих країн та його відповідності сучасним тенденціям здійснення електронної торгівлі. Робота виконана з використанням загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Виокремлено нормативно-правові акти окремих зарубіжних країн та проаналізовано зміст деяких із них, зокрема таких, як: Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю, Директива ЄС про електронну ідентифікацію (eIDAS), Закон Китайської Народної Республіки про електронну комерцію, законодавство Великобританії, Сполучених Штатів Америки (Закон США про електронні підписи в глобальній і національній торгівлі (ESIGN), Єдиний закон про електронні угоди (UETA), Закон про електронні підписи та записи (ESRA)), Японії (Закон про електронні підписи і сертифікацію бізнесу) та Канади (Модельний закон про електронну торгівлю (The Uniform Electronic Commerce Act)). Виокремлено та охарактеризовано міжнародні нормативно-правові акти, що так чи інакше регулюють електронну торгівлю, електронні підписи та міжнародні електронні комерційні контракти. Досліджено українське законодавство з тотожним предметом регулювання.

¹ молодший науковий співробітник лабораторії адаптації законодавства України до права ЄС, Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, ishuk.anatoli@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1439-654X>.

Проаналізовано та коротко охарактеризовано законодавство зарубіжних країн, а саме: про електронні комерційні контракти, електронні підписи та електронну комерцію. У контексті дослідження зроблено висновки про те, що на сучасному етапі розвитку суспільства кожна країна, яка прагне розвиватися та так чи інакше пов'язує свій розвиток із новітніми технологіями, на цьому етапі має досить розвинуте правове регулювання електронних підписів, електронних контрактів та міжнародної комерції. Ще із початку впровадження електронних цифрових даних, електронних підписів та електронних контрактів держави намагалися врегулювати ці процеси для того, щоб вони ставали якомога простішими, конкретними та спрощували життя громадян та бізнесу. Розвиток законодавства у сфері міжнародної електронної торгівлі є одним із важливих чинників розвитку держави в цілому й формування новітньої та насамперед стійкої економіки держави. Прагнення держав до регулювання міжнародних електронних комерційних контрактів, у першу чергу, вказує на те, що держава зацікавлена у своєму зростанні, у розширенні економіки та покращенні рівня життя громадян.

Ключові слова: інтернет, електронний підпис, електронний контракт, електронна комерція.

Розвиток економіки кожної країни фактично неможливий без розвитку торгівлі — як внутрішньої, так і зовнішньої. Зовнішня торгівля при цьому складає лівову частку економічного потенціалу країни і слугує надійною основою для розвитку економіки країни в цілому. В епоху глобальної діджиталізації, розвитку електронних систем та розвитку всесвітньої мережі «Інтернет», економіка країн розвивається здебільшого в бік розширення міжнародного співробітництва між країнами, електронізації та діджиталізації комерційних процесів як всередині країни, так і при взаємодії між країнами. Крім того, діджиталізація значно впливає і на розвиток роздрібною торгівлі всередині країни. Хоча, із урахуванням останніх подій у світі, не тільки діджиталізація стає рушійною силою розвитку електронної торгівлі. За даними Конференції Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку, різке зростання електронної комерції на тлі обмежень, викликаних COVID-19, збільшило частку роздрібних онлайн-продажів у загальному обсязі онлайн-продажів з 16 % до 19 % в 2020 році, відповідно до оцінок, які містяться в звіті UNCTAD від 03 травня 2020 року [1].

Подібну статистику дає сайт *PracticalEcommerce*, де зазначено, що частка електронної комерції у світових роздрібних продажах стрімко зростає. У липні 2021 року *eMarketer* підрахував, що в цьому році ця частка досягне 19,6 %, що на 42 % більше, ніж у 2019 році. За даними *eMarketer*, до 2022 року ця частка буде становити 24,5 % [2].

При цьому, зважаючи на те, що інформаційні технології розвиваються дуже стрімко, так само швидко розвивається і комерція. Проте розвиток якогось конкретного явища в ідеалі завжди повинен супроводжуватися розвитком та вдосконаленням законодавства, що врегульовує це

якщо. Не завжди внутрішнє національне законодавство тієї чи тієї країни встигає вдосконалюватися та розвиватися з тією ж швидкістю, що розвивається торгівля, тому на міжнародному рівні існують певні міжнародні акти, що регулюють міжнародну електронну торгівлю, міжнародні електронні контракти та все, що з ними пов'язано. Такі акти стають основою для на-працювання внутрішнього законодавства та здебільшого встановлюють за-гальні принципи, за якими функціонує та розвивається міжнародна елек-тронна торгівля.

Серед цих актів основоположними є Рекомендації для урядів і між-народних організацій щодо правового значення записів на ЕОМ (1985 р.), Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю (1996 р.), Типовий за-кон ЮНСІТРАЛ про електронні підписи (2001 р.), Конвенція Організації Об'єднаних Націй про використання електронних повідомлень у міжнаро-дних договорах (Нью-Йорк, 2005 р.), «Сприяння зміцненню довіри до елек-тронної торгівлі: правові питання міжнародного використання електрон-них методів посвідчення дійсності та підписання» (2007 р.).

Правове регулювання електронних міжнародних контрактів у праві зарубіжних країн певною мірою було предметом дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: Р. Є. Еннан, О. В. Костенко, Я. М. Ко-стюченко, О. О. Логойко, В. П. Писаренко, Н. Ю. Філатова та інші.

Мета дослідження полягає в системному аналізі законодавства, що регулює електронну комерцію, електронні підписи та міжнародні елек-тронні контракти деяких зарубіжних країн, з метою виокремлення тенден-цій та ступеню розвитку такого законодавства.

Прийняття в 1985 році ЮНСІТРАЛ Рекомендацій для урядів і між-народних організацій щодо правового значення записів на ЕОМ стало свого роду початком змін у світовому ладі економічних відносин. Ще у 1985 році ЮНСІТРАЛ рекомендувала переглянути правила та законодав-ство, що стосується автоматичної обробки даних для того, щоб мінімізувати або й усунути, на її думку, не виправдані бар'єри для застосування автома-тичної обробки даних у міжнародній торговій сфері, переглянути правові норми, що впливають на використання комп'ютерних записів як доказів у судовому процесі, переглянути правові вимоги до рукописного підпису або іншого методу перевірки справжності документа, що заснований на папе-ровій формі документа, з метою легалізації використання, у відповідних випадках, використання електронних способів встановлення справжності документа; переглянути правові вимоги до того, що документи, які нада-ються владі, повинні бути в письмовому вигляді й підписані від руки. Зві-сно, у всіх цих рекомендаціях було застереження на зразок «у випадках, які це передбачають», «де це доречно» або «за умови встановлення необхід-ного обладнання і програмного забезпечення для встановлення оригіналь-ності», але водночас такі рекомендації однозначно стали поштовхом для трансформації законодавства [3].

Своєрідним закріпленням на міжнародному рівні вищевказаних ре-комендацій став Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю, прийнятий на 29-й сесії Комісії ООН з права міжнародної торгівлі, рекоме-ндований резолюцією 51/162 Генеральної асамблеї від 16 грудня 1996 р.

Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю — це набір правових принципів, розроблених Комісією Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ), з метою створення основи для використання електронних комунікацій у комерційних операціях. Типовий закон широко прийнятий у всьому світі і забезпечує узгоджену правову базу для електронної комерції.

Основні принципи Типового закону ЮНСІТРАЛ про електронну комерцію включають:

а) юридичне визнання електронних записів і підписів: Типовий закон передбачає, що електронні записи та підписи повинні розглядатися як такі, що мають юридичну силу, так само, як і традиційні паперові записи та підписи;

б) функціональна еквівалентність: Типовий закон гарантує, що електронні записи та підписи мають таку саму юридичну силу, як і паперові записи та підписи, щоб їх можна було взаємозамінно використовувати в комерційних угодах;

в) свобода вибору технології: Типовий закон визнає принцип технологічної нейтральності, який означає, що сторони комерційних угод повинні мати можливість вільно використовувати будь-яку технологію на свій вибір, якщо вона відповідає певним правовим вимогам;

г) інтероперабельність: Типовий закон заохочує використання інтероперабельних технологій, що означає: різні електронні системи повинні мати можливість взаємодіяти одна з одною таким чином, щоб забезпечувати безперебійне здійснення електронних транзакцій;

д) автентифікація та цілісність: Типовий закон вимагає від сторін вживати заходів, які забезпечують автентичність і цілісність електронних записів і підписів, таких як: цифровий підпис або інші криптографічні методи;

е) конфіденційність та захист даних: Типовий закон містить положення щодо захисту приватності та конфіденційності електронних повідомлень і даних, включаючи вимоги щодо інформованої згоди та заходів захисту даних.

Загалом, Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю забезпечує правову основу, яка підтримує використання електронних комунікацій у комерційних операціях, а також забезпечує юридичну силу та можливість примусового виконання електронних записів і підписів. Він покликаний сприяти зростанню та розвитку електронної торгівлі, а також захищати інтереси сторін електронних транзакцій [4].

Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронні підписи прийнятий Комісією ООН з права міжнародної торгівлі 05 липня 2001 р. з метою створення можливості й полегшення використання електронних підписів через встановлення відповідних критеріїв технічної надійності, яким повинні відповідати електронні підписи для того, щоб їх можна було вважати еквівалентом власноручного підпису. Так, вказаний Закон може допомогти у створенні потужної, сучасної та основоположної законодавчої бази для якомога ефективнішого вирішення питання про правовий режим електронних цифрових підписів. У цьому законі, як і у Типовому законі про електронну

торгівлю, чітко простежується принцип технологічної нейтральності, адже тут теж пропонується закріплювати положення про те, що ніщо в цьому законі не може трактуватися та застосовуватися таким чином, щоб виключати, обмежувати чи позбавляти юридичної сили будь-який метод створення електронного підпису, який відповідає вимогам, встановленим цим законом, або іншим чином відповідає вимогам права, що застосовується. Загалом, цей закон, як і більшість Типових законів, прийнятих Комісією, що так чи інакше стосуються електронної комерції, закріплює основні принципи: недискримінації, технологічної нейтральності та функціональної еквівалентності [5].

Наступним вагомим кроком до врегулювання електронної торгівлі стало розроблення Конвенції Організації Об'єднаних Націй про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах, яка була прийнята 23 листопада 2005 р. Вона була розроблена як розвиток попередніх документів, що розроблялися Комісією, зокрема Типового закону ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю (1996 р.) та Типового закону ЮНСІТРАЛ про електронні підписи (2001 р.), тому фактично у ній містяться всі основні положення, що були закріплені в цих документах. Конвенція застосовується для використання електронних повідомлень у зв'язку з укладанням або виконанням договорів між сторонами, комерційні підприємства яких перебувають у різних державах [6].

У 2005 році ЮНСІТРАЛ прийняла до відома роботу, зроблену іншими організаціями в різних сферах, пов'язаних з електронною торгівлею, і звернулася до Секретаріату з проханням підготувати більш детальне дослідження, яке повинно включати пропозиції щодо форми і характеру всеохоплюючого довідкового документа, в якому обговорювалися б різні елементи, необхідні для створення правової бази для електронної торгівлі.

Результатом проведених досліджень став документ під назвою «Сприяння зміцненню довіри до електронної торгівлі: правові питання міжнародного використання електронних методів посвідчення дійсності та підписання». У цьому документі проаналізовано основні правові питання, що виникають у зв'язку із використанням електронних підписів і методів встановлення оригінальності в міжнародних угодах. У документі міститься огляд основних методів, які використовуються для електронного підпису і встановлення оригінальності, їхній правовий режим у різних юрисдикціях, а також опис використання методів електронного підпису в міжнародних договорах і визначення основних правових питань, що стосуються міжнародного визнання таких методів. Було зроблено висновок про те, що основні правові складнощі виникають найчастіше в зв'язку із міжнародним використанням електронних підписів, використання яких потребує участі третьої сторони в процесі підписання. Це стосується, наприклад, електронних підписів, що здійснюються за допомогою сертифікатів, виданих третьою стороною. Через це, особливу увагу в документі зосереджено на міжнародному використанні цифрових підписів [7].

В Україні розвиток правового регулювання електронної комерції бере свій початок з 1998 року, коли було прийнято Закон України «Про Національну програму інформатизації», Концепцію Національної програми

інформатизації та Закон України «Про затвердження завдань Національної програми інформатизації на 1998–2000 роки. Ці нормативно-правові акти стали орієнтирами для майбутніх законодавчих напрацювань в сфері електронних договорів.

Логічним продовженням напрацювань у сфері електронних технологій стало прийняття у 2003 році Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг». Цей Закон встановлює поняття електронного підпису, електронних документів та документообігу, закріплює основні засади здійснення електронного документообігу, в ньому закріплено права та обов'язки суб'єктів електронного документообігу, інші основні поняття та положення щодо електронного документообігу [8].

Тоді ж у 2003 році було підписано Закон України «Про електронний цифровий підпис», замість якого зараз діє більш комплексний та краще пропрацьований Закон України «Про електронні довірчі послуги», підписаний 05 жовтня 2017 року. Цей Закон визначає основні правові й організаційні засади надання електронних довірчих послуг, у тому числі міжнародних, закріплює правові й організаційні основи здійснення ідентифікації за допомогою електронних засобів та передбачає порядок здійснення державного контролю у сфері електронних довірчих послуг [9].

Важливою віхою та справедливим реагуванням на стрімкий науково-технічний прогрес та розвиток новітніх технологій став Закон України «Про електронну комерцію» від 03 вересня 2015 р., який визначає основні засади діяльності у сфері електронної комерції в Україні. Основним напрямом регулювання цього Закону є порядок вчинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем, визначення прав і обов'язків суб'єктів відносин у сфері електронної комерції. Проте в Законі закріплені загальні засади функціонування електронної комерції в Україні, правовий статус суб'єктів відносин у сфері електронної комерції, порядок вчинення електронних правочинів та вирішення спорів, що виникають із електронних правочинів [10].

Що стосується правового регулювання електронних міжнародних контрактів у зарубіжних країнах, то, враховуючи проєвропейський курс України, вважаємо за доцільне, в першу чергу, охарактеризувати за можливості правове регулювання електронних комерційних контрактів у країнах Європейського Союзу.

Перш за все, варто зазначити, що на рівні Європейського Союзу було прийнято чимало документів, що так чи інакше регулюють міжнародні електронні комерційні контракти. Ось декілька з них:

— Директива 2000/31/ЄС про електронну комерцію, яка містить правила щодо відповідальності провайдерів послуг електронної комерції за контент, який розміщений на їхніх платформах. Вона також містить вигоди щодо надання інформації про продавців і їхні товари або послуги.

— Директива 2011/83/ЄС про права споживачів, яка містить правила щодо захисту прав споживачів при купівлі товарів або послуг у ЄС, включаючи онлайн-продажі. Вона також містить правила щодо інформації, яку повинен надавати продавець споживачам перед укладенням угоди.

— Регულация про захист персональних даних (GDPR), яка встановлює стандарти щодо захисту персональних даних у ЄС, включаючи дані, які збираються під час онлайн-продажів. Вона містить вимоги щодо отримання дозволу від користувачів на збір і використання їхніх даних, а також права користувачів на доступ до своїх даних та їхнє видалення.

— Директива про електронну ідентифікацію (eIDAS), яка містить стандарти щодо електронної ідентифікації та електронного підпису в ЄС. Вона дозволяє користувачам використовувати свої електронні ідентифікаційні засоби для здійснення онлайн-покупок та інших операцій [11]. Директива про електронну ідентифікацію (eIDAS) є ключовим законодавчим актом Європейського Союзу в галузі електронної ідентифікації та електронного підпису. Вона була прийнята в 2014 році з метою забезпечення правової визнаності електронних ідентифікаційних засобів та електронних підписів в усіх країнах ЄС. Директива регулює технічні та правові аспекти електронної ідентифікації та електронного підпису в ЄС, зокрема створення, використання та визнання електронних ідентифікаційних засобів, електронних підписів та електронних документів. Основні положення Директиви eIDAS включають таке:

а) електронні ідентифікаційні засоби: Директива визнає різні форми електронних ідентифікаційних засобів, таких як: паролі, карти з чипом та біометричні дані. Ці ідентифікаційні засоби можуть використовуватися для входу на різні вебсайти та для здійснення онлайн-операцій;

б) електронні підписи: Директива визнає різні форми електронного підпису, включаючи електронний підпис, електронну печатку та електронну печатку з кваліфікованим сертифікатом. Вона встановлює стандарти щодо технічних вимог для електронного підпису, який має бути прийнятий в усіх країнах ЄС;

в) кваліфіковані послуги електронної ідентифікації та підпису: Директива встановлює стандарти для кваліфікованих послуг електронної ідентифікації та підпису. Ці послуги можуть використовуватися для підпису документів, аутентифікації користувачів та для здійснення інших онлайн-операцій. Директива також встановлює стандарти для кваліфікованих провайдерів послуг електронної ідентифікації та підпису;

г) взаємне визнання: Директива встановлює принцип взаємного визнання кваліфікованих електронних ідентифікаційних засобів та кваліфікованих електронних підписів, які використовуються в різних країнах ЄС. Згідно з цим принципом, кваліфіковані електронні ідентифікаційні засоби та кваліфіковані електронні підписи, що були видані в одній країні ЄС, повинні бути визнані в інших країнах ЄС. Це означає, що користувач може використовувати свій електронний ідентифікаційний засіб або електронний підпис, виданий в одній країні ЄС, для здійснення транзакцій в іншій країні ЄС, які вимагають ідентифікації або підпису.

Проте важливо зазначити, що кваліфіковані електронні ідентифікаційні засоби та електронні підписи повинні відповідати стандартам, встановленим Директивою eIDAS. Крім того, країни-члени ЄС можуть застосо-

увати обмеження щодо використання певних типів електронних ідентифікаційних засобів або підписів на своїй території за умови, що ці обмеження не суперечать положенням Директиви eIDAS.

У Китаї у відповідь на швидке зростання електронної комерції 31 серпня 2020 р. було оприлюднено Закон Китайської Народної Республіки про електронну комерцію, який набув чинності 01 січня 2021 р. Вказаний Закон став першим, що регулює бізнес електронної комерції, забезпечує захист споживачів та сприяє розвитку галузі електронної комерції стійким і здоровим способом. Електронна комерція визначається Законом як вся підприємницька діяльність, що здійснюється в інформаційній мережі з метою продажу товарів або надання послуг на території Китайської Народної Республіки. Хоча такі предмети, як фінансові продукти або послуги чи послуги щодо новин, аудіо- або відеопрограм, публікацій та культурних продуктів, що надаються через інформаційні мережі, не підпадають під дію Закону. Закон виділяє три види суб'єктів господарювання, які входять до сфери електронної комерції, зокрема: оператори платформи електронної комерції, які надають послуги щодо онлайн-бізнес-сайтів, узгодження транзакцій та оприлюднення інформації для обох або кількох сторін у транзакціях електронної комерції, наприклад: *Alibaba* та *Taobao*; оператори на платформах, які продають товари або надають послуги клієнтам через платформи електронної комерції; інші оператори — оператори електронної комерції, які продають товари або надають послуги через власні вебсайти або канали, відмінні від платформ. Також у Законі закріплені положення щодо оподаткування та реєстрації бізнесу у сфері електронної комерції. Особливу увагу звернено на захист персональних даних, відповідальність операторів платформ електронної комерції та охорону інтелектуальної власності [12].

Велика Британія. Країна вийшла з ЄС 31 січня 2020 р. відповідно до умов Угоди між ЄС і Великобританією, де було погоджено перехідний період, починаючи з дня виходу по 23:00 за британським часом 31 грудня 2020 р. Впродовж цього періоду Великобританія надалі розглядалася переважно так, ніби вона все ще була державою-членом ЄС. Вона брала участь у митному союзі і єдиному ринку ЄС, а також «чотири свободи» (товари, послуги, особи, капітал) діяли. Законодавство Європейського Союзу, в тому числі Регламент 910/2014, продовжувало застосовуватися у Великобританії впродовж всього перехідного періоду. Після перехідного періоду, відповідно до п. 2–4 Акта про вихід з Європейського Союзу, Великобританія зберегла внутрішнє законодавство, що виходить із реалізації директив ЄС, зберегла і перетворила в законодавство Великобританії всі нормативні акти ЄС, включно із Регламентом 910/2014. Проте парламентом Великобританії було внесено окремий акт про зміну тих положень Регламенту 910/2014, які, на думку парламенту, були «надлишковими та недоречними». Проте задля забезпечення врегулювання торгових питань між Європейським Союзом та Великобританією, що виникли внаслідок виходу Великобританії, між країнами була підписана Угода про торгівлю і співробітництво (*The EU-UK Trade and Cooperation Agreement*), яка набула чинності одразу після завершення перехідного періоду, зазначеного вище, тобто

з 01 січня 2020 р. Як уже було зазначено, угода, в першу чергу, регулює торговельні відносини між сторонами, проте в ній є деякі положення щодо електронної торгівлі, електронних підписів. Так, у ній закріплені подібні принципи, як у Типовому законі ЮНСІТРАЛ про електронні підписи. Зокрема, у ст. 205 закріплено положення про те, що ні Велика Британія, ні ЄС не будуть дискримінувати електронні підписи або електронні документи винятково на підставі того, що вони мають електронну форму (так званий принцип недискримінації). Проте в цьому законі є винятки з принципу недискримінації, що робить цей Закон більш чітко прописаним, ніж Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронні підписи. Беручи до уваги принцип недискримінації, в цьому законі є ще один виняток: у ч. 3 ст. 206 зазначено про те, що сторона може вимагати, щоб для певної категорії транзакцій метод електронної автентифікації або довірчої послуги був сертифікований органом, акредитованим відповідно до її законодавства, або відповідав певним стандартам безпеки та ефективності. Хоч Великобританія і вийшла зі складу Європейського Союзу, її тривале перебування в цьому Союзі значно вплинуло на формування законодавства про електронну комерцію, електронні довірчі послуги та електронні підписи. Зараз в законодавство Великобританії вносяться деякі зміни, проте базові поняття і положення так чи інакше залишаються із законодавства Європейського Союзу [13].

Електронні підписи сприяють швидшому та безпечнішому підписанню документів із можливістю вибору найбільш ефективного варіанта для кожної організації, відділу чи проекту. Закон США про електронні підписи в глобальній і національній торгівлі (ESIGN) 2000 року законодавчо закріпив, що електронний підпис є законним у кожному штаті та на території США, де застосовується федеральний закон. Якщо федеральний закон не застосовується, більшість штатів США прийняли Уніфікований закон про електронні транзакції (UETA). Закон ESIGN надав електронним підписам той самий правовий статус, що й рукописні підписи в Сполучених Штатах, значно спрощуючи та прискорюючи збирання, відстеження та керування підписами та затвердженнями угод і документів усіх видів організаціями. У Законі про ESIGN електронний підпис визначається як «електронний звук, символ або процес, доданий або логічно пов'язаний з контрактом чи іншим записом і виконаний чи прийнятий особою з наміром підписати запис». Простіше кажучи, електронний підпис юридично визнається життєздатним методом для підтвердження згоди з контрактом [14].

У 1999 році було розроблено та прийнято Єдиний закон про електронні угоди (UETA), щоб забезпечити правову основу для використання електронних підписів у кожному штаті. Відтоді UETA було прийнято в 49 штатах, окрузі Колумбія, Пуерто-Ріко та Віргінських островах США. Однак один штат — Нью-Йорк — не прийняв UETA, а натомість запровадив власний закон, що стосується електронного підпису [15].

Як зазначалося вище, штат Нью-Йорк не прийняв UETA. Проте з 2000 року електронні підписи стали юридично обов'язковими в Нью-Йорку відповідно до Закону про електронні підписи та записи (ESRA). Цей Закон встановив юридичну еквівалентність електронного та власноручного під-

писів. ESRA також створила роль «електронного посередника» в Нью-Йоркському офісі інформаційних технологій. Цей відділ наглядає за всіма технологіями, що використовуються для підвищення ефективності та ефективності уряду, включно з електронними підписами, і публікує вичерпний посібник із передового досвіду для тих, хто бажає впровадити електронний підпис у рамках ESRA [16].

У Японії електронні підписи найчастіше використовуються для угод між комерційними організаціями (комерційна модель B2B). Деякі компанії також використовують електронні підписи для звичайних угод між компанією і клієнтом (модель B2C). У Японії основним законодавчим актом, що регулює електронні підписи, є Закон про електронні підписи і сертифікацію бізнесу (Закон № 102 від 31 травня 2000 р.) («Закон про електронні підписи»). Цей Закон визначає електронний підпис як комплекс дій, що вчиняється стосовно цифрових даних з метою вказати, що ці дані були створені особою, яка їх підписала, та перевірити, чи були ці дані змінені. Електронні підписи, що відповідають вимогам, встановленим у Законі, мають таку ж презумпцію виконання та допустимості, як і звичайні, так звані «мокри» підписи. Японське законодавство не відрізняє підписи, вчинені на основі сертифікатів, і електронні підписи, проте встановлює вимоги до спеціальних служб перевірки справжності підписів, включаючи перевірку справжності за допомогою інфраструктури відкритих ключів і уповноважених постачальників [17].

У 1999 році в Канаді було прийнято Модельний закон про електронну торгівлю (*The Uniform Electronic Commerce Act*), який став основним законодавчим актом, що регулює електронні комерційні угоди [18]. Модельним законом про електронну торгівлю Канади зафіксовано декілька основоположних понять і принципів, які лягають в основу законодавства Канади у сфері електронної комерції та є основою для регулювання відносин електронної комерції. Зокрема, керівним принципом Модельного закону є те, що інформацію не може бути позбавлено юридичної сили лише через те, що така інформація подана в електронній формі. Так само, електронна форма подання інформації не може впливати на доказову силу такої інформації в суді. Водночас акцентується увага на тому, що Модельний закон не може гарантувати юридичну силу електронних повідомлень через те, що причин для оскарження дійсності електронного повідомлення чи електронного документа може бути безліч. Проте Модельний закон, а конкретно ч. 1 цього Закону, створена для того, щоб переконати в тому, що електронна форма сама по собі не є єдиною і беззаперечною причиною втрати юридичної сили документом. Хоча і цьому правилу є виняток — електронний документ, створений фізичною особою, не буде мати юридичної сили і не підлягатиме примусовому виконанню, якщо фізична особа допустила в документі істотну помилку, проте за умови наявності обов'язкових ознак, наведених у Законі. Цей виняток введений для того, щоб запобігти випадковому натисканню на клавішу при наборі тексту чи клацанню мишею в неправильному місці і тим самим відправленню команди з юридично значущими наслідками [18]. Модельний закон не зобов'язує будь-кого викори-

стовувати або приймати інформацію в електронній формі, проте згода таких осіб на це може впливати із їхньої поведінки. Мається на увазі, що деяка поведінка людей (наприклад вручення візитки із зазначенням електронної пошти — вказує на те, що особа має бажання отримувати інформацію в тому числі на електронну пошту для цілей, для яких вона вручала комусь свою візитку) може вказувати на їхнє бажання отримувати чи використовувати інформацію в електронному вигляді [18]. Для деяких секторів економічної діяльності Модельний закон встановлює винятки і особливе правове регулювання використання електронної форми, зокрема, у сфері перевезення вантажів. Підп. 1 п. 25 Модельного закону встановлено, що якщо договір має бути укладений у письмовій формі — умова про форму вважається дотриманою у випадку укладення такого договору в електронній формі з використанням одного або декількох електронних документів. Підп. 2 п. 25 Модельного закону встановлено, що у випадку набуття однією особою прав, а іншою — обов'язків, а людина, яка набуває обов'язків, повинна бути про це проінформована — інформування про це вважається належним і може бути здійснене в електронній формі, якщо є точна впевненість в тому, що людина буде повідомлена і що особа цієї людини беззаперечно встановлена. Проте в Модельному законі відсутні положення щодо сертифікаційних органів, відсутність чітких правил щодо отримання і надсилання електронних документів. Крім того, якщо сторони погодять використання паперового формату документів для подальшої співпраці, це жодним чином не змінить ті права та обов'язки, що були набуті ними на підставі електронного договору [19].

Поруч з іншими в Канаді діє Закон «Про захист особистої інформації та електронних документів» (*The Personal Information Protection and Electronic Documents Act*). *The Personal Information Protection and Electronic Documents Act (PIPEDA)* — це канадський федеральний закон про захист персональної інформації та електронних документів, який регулює те, як приватні компанії збирають, використовують і передають персональну інформацію у процесі комерційної діяльності. Закон застосовується до всіх приватних компаній, які збирають, використовують або передають персональну інформацію в процесі комерційної діяльності, за винятком провінцій, які мають власне законодавство, яке суттєво схоже на PIPEDA.

PIPEDA був прийнятий в 2000 році й набув чинності в 2001 році. Він встановлює правила для збирання, використання та передачі персональної інформації, а також права осіб на доступ і виправлення своєї персональної інформації. Закон також вимагає, щоб організації отримували згоду від осіб перед збиранням, використанням або передачею їхньої персональної інформації, за винятком деяких обмежених випадків [20].

Ще із початку впровадження електронних цифрових даних, електронних підписів та електронних контрактів держави намагалися врегулювати ці процеси для того, щоб вони ставали якомога простішими, конкретними та спрощували життя громадян та бізнесу. Попри те, що міжнародна електронна комерція у світлі постійного розвитку новітніх технологій, безумовно, є вагомим, якщо не ключовим, елементом у формуванні й розвитку новітньої економіки, ступінь правової регуляції цього явища залишається

на досить примітивному рівні. Без сумніву, на сучасному етапі розвитку суспільства кожна країна, що прагне розвиватися та так чи інакше пов'язує свій розвиток із новітніми технологіями, на цьому етапі має досить розвинуте правове регулювання електронних підписів, електронних контрактів та міжнародної комерції. Проте, зважаючи на стрімкий розвиток новітніх технологій, особливо електронних технологій, правове регулювання досить швидко застаріває. Саме тому, більшість країн світу дотримується принципу технологічної нейтральності, започаткованого ще Типовими законами ЮНСІТРАЛ. Розвиток законодавства у сфері міжнародної електронної торгівлі є одним із важливих чинників розвитку держави в цілому та формування новітньої економіки держави.

За результатами проведеного дослідження і здійсненого огляду законодавства зарубіжних країн, що регулює електронну комерцію, електронні підписи та електронні контракти, в тому числі міжнародні, можна зробити висновок про те, що наразі всі країни, які стабільно показують гарне зростання економіки, а саме: Європейський Союз, Сполучені Штати Америки, Канада, Японія та Китай — мають розвинене законодавство у сфері електронної комерції. Електронна комерція — це невід'ємна частина життя кожної людини, а тому і невід'ємна частина економіки будь-якої держави. Електронна комерція надзвичайно стрімко розвивається, прогресує і видозмінюється, що підтверджується даними Конференції Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку та статистичною інформацією, розміщеною у відкритих джерелах, зокрема на ресурсі *Practical Ecommerce*. І для того, щоб електронна комерція працювала на благо економіки країни, необхідно мати продумане, прогресивне і деякою мірою адаптивне законодавство, яке ми побачили у країн, які були проаналізовані в роботі.

Список використаних джерел

1. Global E-Commerce Jumps to \$26.7 Trillion, Covid-19 Boosts Online Retail Sales. UNCTAD Press release. *United Nations Conference on Trade and Development*. URL: <http://bit.ly/3mR7f1x>.
2. Charts: Ecommerce Share of Global Retail Sales. *Practical Ecommerce*. URL: <http://bit.ly/42h6u1J>.
3. Recommendation on the Legal Value of Computer Records (1985). *United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL)*. URL: <https://bit.ly/3LlckJB>.
4. UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce with Guide to Enactment, 1996. With additional article 5 bis as adopted in 1998. *United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL)*. URL: <https://bit.ly/3FoQPn8>.
5. UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures with Guide to Enactment, 2001. *United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL)*. URL: <https://bit.ly/403gz13>.
6. United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts, 2005. *United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL)*. URL: <https://bit.ly/3Tof7Uf>.
7. Promoting confidence in electronic commerce: legal issues on international use of electronic authentication and signature methods (Vienna, 2009).

- United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL)*. URL: <https://bit.ly/3JgedVa>.
8. Про електронні документи та електронний документообіг. Закон України від 22.05.2003 р. № 851–IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275.
 9. Про електронні довірчі послуги. Закон України від 05.10.2017 р. № 2155–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 400.
 10. Про електронну комерцію. Закон України від 03.09.2015 р. № 675–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 45. Ст. 410.
 11. Крегул Ю., Батрименко В., Батрименко В. Правове регулювання міжнародної електронної комерції. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. № 2. С. 136–147.
 12. E-Commerce Law of the People's Republic of China (Adopted at the Fifth Session of the Standing Committee of the 13th National People's Congress on August 31, 2018). *IPKey*. URL: <https://bit.ly/3yBVRsQ>.
 13. Trade and Cooperation Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community, of the one part, and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, of the other part. *EUR-Lex*. URL: <https://bit.ly/3yDGIN3>.
 14. Electronic Signatures in Global and National Commerce Act. Public Law No: 106-229 (06/30/2000). *Library of Congress*. URL: <https://bit.ly/3ZOfp9s>.
 15. Uniform Electronic Transaction Act (1999). *Uniform Law Commission*. URL: <http://bit.ly/3YN8vQr>.
 16. Electronic Signatures and Records Act (ESRA) Regulation. *Office of Information Technology Services*. URL: <https://on.ny.gov/3FpYdim>.
 17. Act on Electronic Signatures and Certification Business. Act No. 102 of May 31, 2000. *e-Gov Japan*. URL: <https://bit.ly/3lIVWxH>.
 18. The Uniform Electronic Commerce Act. *Lex Electronica*, vol. 6, n°1, printemps 2000. *Lex Electronica*. URL: <https://bit.ly/42h79jJ>.
 19. Scassa, Teresa; Deturbide, Michael Eugene. Electronic Commerce and Internet Law in Canada. CCH Canadian Limited, 2004. 524 p. *Google*. URL: <http://bit.ly/3lcWFRM>.
 20. Personal Information Protection and Electronic Documents Act. S.C. 2000, C. 5. Assented to 2000.04.13. *Justice Laws Website*. URL: <https://bit.ly/3yEHeoQ>.

Надійшла до редакції 01.10.2022
Рекомендовано до друку 20.12.2022

Anatolii ISHCHUK

(Academician F. H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine)

Electronic International Contracts in the Law of Foreign Countries

The purpose of the research is to investigate the legislation concerning international electronic contracts, including the legislation that regulates e-commerce, electronic signatures, and electronic contracts. The research is also conducted with the aim of identifying the peculiarities of the legislation of individual countries that regulate international electronic commercial contracts and to determine to what extent the modern legislation of individual countries is adapted and corresponds to modern trends in e-commerce. The work is carried out using general scientific and special methods of scientific knowledge. The regulatory acts of individual foreign countries have been

identified, and the content of some of them has been analysed, namely, the UNICTRAL Model Law on Electronic Commerce, the EU Directive on Electronic Identification (eIDAS), the Law of the People's Republic of China on Electronic Commerce, the legislation of the United Kingdom, the United States of America (the US Electronic Signatures in Global and National Commerce Act (ESIGN), the Uniform Electronic Transactions Act (UETA), the Electronic Signatures and Records Act (ESRA)), Japan (Law on Electronic Signatures and Business Certification) and Canada (Uniform Electronic Commerce Act). International regulatory acts that regulate e-commerce, electronic signatures, and international electronic commercial contracts in one way or another have been identified and characterized. Ukrainian legislation on the same subject of regulation has been studied. The legislation of foreign countries, namely, on electronic commercial contracts, electronic signatures, and e-commerce, has been analysed and briefly characterized. In the context of the study, it has been concluded that in the current stage of society development, every country that seeks to develop and somehow relates its development to modern technologies has sufficiently developed legal regulation of electronic signatures, electronic contracts, and international commerce. From the very beginning of the implementation of electronic digital data, electronic signatures, and electronic contracts, states have tried to regulate these processes in order to make them as simple, specific, and as helpful as possible to citizens and businesses. The development of legislation in the field of international e-commerce is one of the important factors in the overall development of a state and the formation of a modern and, above all, stable economy of the state. The desire of states to regulate international electronic commercial contracts primarily indicates that the state is interested in its growth, the growth of the economy, and the growth in the standard of living of its citizens.

Keywords: Internet, electronic signature, electronic contract, e-commerce.